

Diamant, een schitterend verhaal (4)

Als de wapens zwijgen, gonst de schijf

In deze vierde bijdrage over "Diamant, een schitterend verhaal", willen wij U, beste Poemp-ler, een kort overzicht brengen van de evolutie van het aantal Nijlense diamantslijperijen van 1944 tot op heden, zoals ze in de Nijlense gemeenteregisters zijn opgetekend. Met onze vorige opzoekingen en tellingen waren wij gekomen tot 1940. Dat jaar werd, zoals in 1914, de verdere uitbouw van de Belgische en dus ook van de Nijlense diamantindustrie gestopt door het uitbreken van de oorlog. Gedurende de eerste oorlogsmaanden werd er nog wel door enkele mensen verder diamant bewerkt, maar van enige expansie was er geen sprake tot de wapens werden neergelegd in 1945.

Als de wapens zwijgen, gonst de schijf

Niemand in de diamantsector bleef bij de pakken zitten, bijna onmiddellijk kwam de handel en nijverheid weer op gang. Speciale maatregelen werden door de regering getroffen om buitenlandse kopers aan te trekken. De Belgische diamantnijverheid klom in enkele maanden naar ongekende hoogten.

De vraag naar diamantbewerkers nam met de dag toe, de markt van het geslepen diamant bleek onverzadigbaar, buitenlandse kopers vonden de weg naar Antwerpen terug. De slijpers die tot voor het uitbreken van de oorlog de stiel hadden uitgeoefend, konden opnieuw aan de slag. Jonge mensen die tijdens de oorlog hun schoolplicht hadden beëindigd en nog geen werk hadden gevonden, waren meer dan welkom als leerling-diamantbewerker. (Later werden speciale voorwaarden gesteld om als leerling tot het beroep te worden toegelaten, b.v. vader moest diamantbewerker zijn. Bedoeling was grenzen te stellen aan de uitbreiding van de stiel).

Een deel van het ruw dat te slijpen aangeboden werd, bestond uit kleine steentjes, achtkantjes en de zogenaamde platte goederen, die niet zoveel jaren ervaring vereisten om er "uwen kost" (uitdrukking van de diamantbewerkers, d.w.z. een degelijk loon) in te verdienen.

Te weinig molens, bouwen dus

Deze omstandigheden brachten mee dat het aantal diamantbewerkers snel toenam in onze gemeente, wat dan weer voor gevolg had dat er steeds meer slijperijen kwamen. Vele gezinnen telden 3 en 4 diamantslijpers. Een groot gedeelte van hen bouwde dan ook voor zichzelf een diamantwerkplaats. Dit kon een slijperij of een snijderswerkplaats (snijkamer) zijn. Later, in de 60-er en 70-er jaren, werden diamantzagerijen gebouwd. →

Door een gelukkig toeval ontdekte lezer Frans Haverals in het weekblad «De Stad Antwerpen» een bijdrage over de diamantnijverheid in de Kempen. Het nummer is gedateerd op 17 juli 1933. Wij nemen er graag enkele foto's uit over. Mocht U een persoon of slijperij herkennen, geef ons dan een seintje!

«We stapten een kleine boerderij binnen, en zoo-
waar, wij troffen er deze dame aan, gezeten voor
een snijmachine, dewelke met voettrappen moest
bewogen worden.»

«Een slijperij in de Kempen, gelegen langs de baan Lier - Herenthals.» Zitten we in Nijlen?

In onze vorige "Poempen" schreven we dat er tot het begin van de Tweede Wereldoorlog te Nijlen ± 70 grote, middelgrote en kleine slijperijen gebouwd werden. Daarvan:

- 14 tussen 1885 en 1914;
- 10 tussen 1918 en 1928;
- en ± 50 tussen 1928 en 1940.

Dit lijstje is dank zij heel wat opzoekingswerk en met de medewerking van de lezers tot stand gekomen. Vanaf 1945 echter, toen de uitbreiding van de diamantnijverheideen hoge vlucht nam, kunnen we de bouw van de diamantwerkplaatsenvolgen op de gemeentelijke lijsten van de "hinderende bedrijven". Op de lijst hinderende bedrijven 1ste klas van 21.12.1967 tellen we 90 middelgrote slijperijen in uitbating.

Op de lijst hinderende bedrijven 2de klas van 25.07.1968 vinden we 113 vergunningen voor kleine werkplaatsen. Dat brengt het aantal op $90 + 113 = 203$ diamantwerkplaatsenin uitbating.

Vier jaar later, bij de telling van 17.06.1972 was onze gemeente 206 diamantwerkplaatsen rijk.

Minder en anders

Vanaf 1960 echter onderging de diamantnijverheid langzaam maar zeker enkele veranderingen. Er werden steeds hogere eisen gesteld aan het beroep. Met de oprichting van het GITHO in 1965 wilde ook Nijlen daaraan beantwoorden, door geschoolde vakmensen te vormen.

Omwille van verschillende factoren was er vanaf 1970 een dalende werkgelegenheid. Eén van de voornaamste redenen was zeker de concurrentie uit de lage-loonlanden.

Bij de telling in 1982 vinden wij nog slechts 62 slijperijen in werking. Deze enorme achteruitgang zette zich nog door in 1985, toen we nog 50 slijperijen in uitbating vonden.

Steeds meer mensen verlieten de stiel omwille van de onregelmatige tewerkstelling. Langzaam maar zeker verloren de diamantbewerker het vertrouwen in de toekomst van hun vak, wat nogmaals resulteerde in een daling van het aantal diamantwerkplaatsen (nog 42!) in 1989.

Evenmin als andere industrieën ontsnapte de diamantnijverheid aan modernisering. Andere slijpvormen werden ontworpen. Er werd geïnvesteerd in nieuwe technieken. Automatische slijpmachines, die nog voortdurend verbeteren, doen hun deel van de produktie; dit alles met het doel het hoofd te kunnen bieden aan de concurrentie. Tot op heden zijn wij erin geslaagd, door onze jarenlange ervaring en vakbekwaamheid, de lage-loonlanden een stap voor te blijven in het omtoveren van de dure grondstof tot schitterende steentjes.

Specialisten zijn van mening dat het verder bestaan van de diamantnijverheid in België nauw samenhangt met de invoering van nieuwe technieken. Evenmin wordt er getwijfeld aan de blijvende nood aan goed geschoolde en gevormde vakmensen. De diamantindustrie zal ze blijvend nodig hebben.

Maar niet verslagen

Onze gemeente blijft alle troeven in handen hebben om aan bovengenoemde dalende trend in de nijverheid het hoofd te bieden. Een moderne vakschool als het Githo staat borg voor een goede opleiding van jonge diamantbewerker. Diamantpatroons die de handel en de industrie door en door kennen en een flink aantal sterk gemotiveerde arbeiders die de stiel blijvend willen beoefenen, zullen dat bewerken. De stiel is te mooi om niet voor zijn behoud te vechten en misschien wel offers ervoor te brengen. Dat zijn wij zeker verschuldigd aan het schitterende verleden van de Nijlense diamantnijverheid.

In een volgende bijdrage gaan wij terug naar de jaren 1885 - 1890, de periode dat Jan Edward Claes en de gebroeders Quadens de eerste slijperijen te Nijlen bouwden. Wij gaan op zoektocht naar de eerste Nijlense slijpers die in deze fabrieken de stiel leerden en er hun eerste steentjes slepen. Wie helpt?

* H. Budts.